

ਅਲਵਿਦਾ ਅਤੇ ਹੈਲੋ

ਬਾਈਬਲ ਪਾਠ #44

VIII. ਯਿਸੂ ਦਾ ਜੀ ਉੱਠਣਾ, ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ (ਚੱਲਦਾ)।

ਅ. ਚਾਲੀ ਦਿਨ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3) (ਚੱਲਦਾ):

3. ਅੱਠਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ: ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ (ਪੰਜ ਸੌ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ) (ਮੱਤੀ 28:16, 17; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:6)।
4. ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮੀਸ਼ਨ (ਮੱਤੀ 28:18-20; ਮਰਕੁਸ 16:15-18; ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:46-48)।
5. ਨੌਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ: ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ (ਅਣਜਾਣੀ ਥਾਂ ਤੇ) (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:7ਓ)।
6. ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ¹ (ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ) (ਲੂਕਾ 24:44-49; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3-8; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:7ਅ)।
7. ਜੈਤੂਨ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣਾ (ਮਰਕੁਸ 16:19; ਲੂਕਾ 24:50-53; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:9-11)।

ੲ. ਸੰਖੇਪ ਵਾਕ:

1. ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਾਕ (ਯੂਹੰਨਾ 20:30, 31; 21:25; ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20:35)।
2. ਉਸ ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਵਾਕ (ਮਰਕੁਸ 16:20; ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:52, 53; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:12)।

ਜਾਣ ਪਛਾਣ

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ^੨ ਇਕ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ: ‘‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਿਲਟਨ^੩ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ?’’ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ‘‘ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਧੂਮ ਧੜਾਕੇ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ!’’ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘‘ਜੇ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ^੪ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ?’’ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਅਸੀਂ ਉੱਠ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ।’’ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ‘‘ਜੇ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ?’’ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤਕ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਰਹੀ, ਜੋ ਲੇਖਕ ਚਾਰਲਸ ਲੈਂਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਟੁੱਟੀ,^੫ ‘‘ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਭਾਰ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂਗੇ!’’

ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਦੁਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ ਜਾਂ ਸਮਰਪਣ, ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ‘‘ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਭਾਰ’’ ਡਿੱਗ ਗਏ ਹੋਵੋ।

ਪਿਛਲੇ ਪਾਠ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3)। ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ

ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਦਿਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹੋਣ।⁶ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਹੀ ਤਰਤੀਬ ਬਾਰੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੇਰੇ ਆਖਰੀ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਬੱਧ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਯਿਸੂ ਸਿਰਫ਼ ‘ਅਲਵਿਦਾ’ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਤੋਂ ‘ਹੈਲੋ’ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ,⁷ ‘ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਲਵਿਦਾ ਅਤੇ ਹੈਲੋ!’ ਨਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।⁸ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ‘[ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ] ਨਾਲ’ ਸੀ (ਮੱਤੀ 28:20)। ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੈਂ ਹਰ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਨਾ ਸਮਝ ਬੈਠੀਏ, ਬਲਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਖੁਦਾ ਕਰੇ ਕਿ ਲੜੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਭਾਗ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਅਲਵਿਦਾ’ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ‘ਹੈਲੋ’ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇ!

ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਿਆ ਕਮੀਸ਼ਨ

(ਮੱਤੀ 28:16-20; ਮਰਕੁਸ 16:15-18; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:6;
ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:46-48; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8)

ਅਠਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ

ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ‘... ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਅੱਗੇ ਗਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗਾ’ (ਮੱਤੀ 26:32)। ਯਿਸੂ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਫ਼ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ‘ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖੋ ਭਈ ਉਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਉਹ ਤੁਹਾਥੋਂ ਅੱਗੇ ਗਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ...’ (ਮੱਤੀ 28:7)। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ‘ਡਰੋ ਨਾ, ਜਾਓ, ਮੇਰੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਖੋ ਜੇ ਗਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਣਗੇ’ (ਮੱਤੀ 28:10)। ਮੱਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ‘ਉਹ ਗਿਆਰਾਂ ਚੇਲੇ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਉਸ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ’ (28:16)।⁹

ਆਪਣੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾਈ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਾੜ ਕਿਹੜਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਰੂਪ ਜਲਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਉਹ ਘਾਟੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਗਲੀਲ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੇਲੇ ਇਸ ਵਕਤ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਸਨ।¹⁰ ਸ਼ਾਇਦ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਉਜਾੜ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਸੂਲ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ।¹¹ ਪੌਲੁਸ

ਨੇ ਜਦ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ (ਯਹੂਦੀਆ) ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਪੰਜ ਸੌ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅਜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ¹² ਪਰ ਕਈ ਸੌ ਗਏ’ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:6)।¹³ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ‘ਉਸ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,’ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ (ਮੱਤੀ 28: 16)। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਦਰਸ਼ਣ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੌ ਨਿਰਪੱਖ ਗਵਾਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲੀਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

ਜਦ ਚੇਲੇ ਠਹਿਰਾਈ ਹੋਈ ਥਾਂ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਯਿਸੂ ਉੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀ। ਮੱਤੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ‘ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਭਰਮ ਕੀਤਾ’ (ਮੱਤੀ 28: 17)। ਮੱਤੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ‘ਕਈਆਂ’ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਰਸੂਲਾਂ ਲਈ ਹੀ ਕਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਰਾਂ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆ ਵਿਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਸੀਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਆਇਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਢੰਗ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਦ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਹਾੜ ਦੇ ਜਾਂ ਪਹਾੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਸੀ।¹⁴ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਕਿਉਂਕਿ (ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਂਗ) ਮੱਤੀ ਨੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਰਸੂਲਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰਮ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੰਜ ਸੌ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਭਰਮ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਚਮੁਚ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਬੂਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਗ੍ਰੇਟ ਕਮੀਸ਼ਨ

ਐਨੇ ਵੱਧ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਸੀਹ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੇ ‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ’ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3)। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਉਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮੀਸ਼ਨ ਆਖਦੇ ਹਾਂ:¹⁵

... ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਚੇਲੇ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿਓ। ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਓ ਭਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਤ ਤੀਕਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ (ਮੱਤੀ 28: 18-20)।

ਇਸ ਹੁਕਮ ਦਾ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਇਸੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ:¹⁶

... ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਸਰਿਸ਼ਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਚਰਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲਵੇ ਉਹ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ¹⁷ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਕਰੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਮਰਕੁਸ 16: 15, 16)।

ਲੂਕਾ ਨੇ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਅਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪੂਰਣਤਾ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ:

... ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮਸੀਹ ਦੁਖ ਝੱਲੇਗਾ ਅਰ ਤੀਏ ਦਿਨ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਰ ਜੀ ਉੱਠੇਗਾ। ਅਤੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਤੋਬਾ¹⁸ ਅਰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹੋ (ਲੂਕਾ 24:46-48)।

... ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਓਗੇ ਅਤੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਅਰ ਸਾਰੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਤੀਕਰ ਮੇਰੇ ਗਵਾਹ ਹੋਵੋਗੇ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8)।

ਇਹ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਵਿਰਤਾਂਤ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੱਤੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ‘ਸਾਰਾ’¹⁹ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(1) ‘ਸਾਰਾ ਇਖ਼ਤਿਆਰ!’ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ‘ਇਖ਼ਤਿਆਰ’ ਦਾ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*exousia*) ‘ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ... ਉਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਣ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ੁਦਾ ਲਈ ਹੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।’²⁰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਸੁਰਗ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਮੱਤੀ 28:18)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਅੱਗੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹਰ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਸੀ। ਜੋ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(2) ‘ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ!’ ਸਲੀਬ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 10:5; 15:24)। ਹੁਣ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਚੁੱਕ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ (ਕੋਲ) (ਮੱਤੀ 28:19; ਲੂਕਾ 24:47), ‘ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ’ ਅਤੇ ‘ਸਰਬੱਤ ਸਰਿਸ਼ਟ’ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ (ਮਰਕੁਸ 16:15), ‘ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਤੀਕਰ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8) ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ।

ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਦਲਣਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਵੇਲੇ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ‘ਰਾਜ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਹੈ’ ਵੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 4:17; 10:7; ਲੂਕਾ 10:9)। ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਹੀ ਮਸੀਹ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ’ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਮੱਤੀ 16:20)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਮਸੀਹ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ (ਮਰਕੁਸ 16:15;) ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਖ ਝਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ (ਲੂਕਾ 24:46), ਤਾਂ ਜੋ ਰੂਹਾਂ ਬਚਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:3, 4; ਮਰਕੁਸ 16:16)!

ਯਿਸੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:

- ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਮੱਤੀ 28: 19; ਮਰਕੁਸ 16: 15)। ‘ਚੇਲੇ’ (ਮੱਤੀ 28: 19ਉ) ਜਾਂ ਸ਼ਿਗਰਦ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।²¹
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਮਰਕੁਸ 16: 16): ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਰਿਆ ਹੈ।²²
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤੋਬਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਲੂਕਾ 24: 47): ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ ਜੀਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਮੱਤੀ 28: 19ਅ; ਮਰਕੁਸ 16: 16)। ਬਪਤਿਸਮਾ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਲਈ (ਮਰਕੁਸ 16: 16) ‘ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤਰ ਅਰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ’²³ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ’²⁴ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਲਾਉਣਾ²⁵ ਹੈ (ਮੱਤੀ 28: 19ਅ)।
- ਜਦ ਲੋਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਲੂਕਾ 24: 47)।

(3) ‘ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।’ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਜਿਸ ਜਵਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਖ਼ੀਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ, ਇਸ ਵਿਚ ‘ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਚੇਲੇ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣਾ’ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ’ ਹੈ।²⁶ ਵਾਲਟਰ ਵਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ‘ਯਿਸੂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ... ਟੰਡੇਲੀਅਨ ਦੇ ਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਫ਼ੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੈ।’²⁷

ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਸਭ ਜੋ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਜੀਭ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਾਂਘ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਨਵੇਂ ਮਸੀਹੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਅਗਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਉਣ ਅਤੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਤਕ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਸਾਨੂੰ ‘ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀਦਾਤੇ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਧਦੇ’ ਜਾਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (2 ਪਤਰਸ 3: 18ਉ)।

(4) ‘ਮੈਂ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਤ ਤੀਕ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ।’ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ‘ਇਮਾਨੂਏਲ ਹੋਵੇਗਾ’ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਸਾਡੇ ਸੰਗ’ (ਮੱਤੀ 1: 23) ਹੈ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਉਦੋਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਜਦ ਖੁਦਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਫਿਰਿਆ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੁਹਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ‘ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਗਤੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਵੀ ਹੈ।...’²⁸

ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਅਤੇ ਆਮ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ਼ ਰਸੂਲਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ‘ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ’²⁹ (ਮੱਤੀ 28: 20) ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਆਮਦ ਤਕ ਰਹੇਗਾ। ਡੀ. ਡਬਲਯੂ ਫੋਰਡ

ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘‘ਸਾਡੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਮਸੀਹ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਓਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗਲੀਲ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆ ਵਿਚ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ!’’³⁰ ਕਿੰਨਾ ਜੋਸ਼ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ!

ਮਰਕੁਸ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।³¹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਣ ਦੇ ਬਾਅਦ (ਮਰਕੁਸ 16: 14), ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮਰਥਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ੱਕ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ:

ਅਤੇ ਨਿਹਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਏਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਓਹ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਭੁਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਗੇ, ਓਹ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਣਗੇ, ਓਹ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਪੀ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਚਲੇਗਾ। ਓਹ ਰੋਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣਗੇ ਤਾਂ ਓਹ ਚੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ (ਮਰਕੁਸ 16: 17, 18)।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਰਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ‘‘ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ’’ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।³²

ਮੱਤੀ 28:18-20; ਮਰਕੁਸ 16:15, 16; ਅਤੇ ਲੂਕਾ 24:46-48 ਦਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਕਲੀਸੀਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਉਂਨੀ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਲਈ ਸਨ!

ਗੁੱਟ ਕਮਿਸ਼ਨ					
	ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦਾ/ ਨਿਹਚਾ ਸਿਖਾਉਣਾ	ਤੋਂਬਾ	ਬਪਤਿਸਮਾ ਲਿਆ	ਬਚਾਏ ਜਾਣਾ/ ਪਾਪਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ	ਅੱਗੇ ਵੀ
ਮੱਤੀ	X		X		X
ਮਰਕੁਸ	X	x	X	X	
ਲੂਕਾ	X		x	X	

ਕਾਫ਼ੀ ਉਲਝਣ (ਲੂਕਾ 24:44-49; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3-8; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:7)

ਨੌਂਵੀ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ

ਪੰਜ ਸੌ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੌਲਸ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸੂਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਆਖਿਆ, ‘‘ਪਿੱਛੋਂ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ’’ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15: 7ਓ)। ਇਹ ਯਾਕੂਬ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕ ਮਤਰੇਆ ਭਰਾ ਸੀ ਜੋ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਇਕ ਸਨਮਾਨਤ ਆਗੂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 12: 17; 15: 13; 21:18; ਗਲਾਤੀਆਂ 1:19; 2:9)।

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਮਤਰਏ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਖ਼ਾਸ ਦਰਸ਼ਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਮਸੀਹ

ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 7:5)। ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਦਰਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ³³ ਯਾਕੂਬ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਯਿਸੂ ਦੇ ਭਰਾ ਉਸ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:12-14)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਭਾਵ ਯਾਕੂਬ (ਯਾਕੂਬ 1:1) ਅਤੇ ਯਹੂਦਾ (ਯਹੂਦਾ 1) ਨਾਮਕ ਪੱਤਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ³⁴

ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਾ³⁵

ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੇ ਯਿਸੂ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:50, 52; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:4, 12)। ਉਸਦਾ ਮਕਸਦ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਲੀਸੀਆ ਅਤੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੰਜੀਲ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਤੌਬਾ ਅਰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ’ (ਲੂਕਾ 24:47)। ਯਸਾਯਾਹ ਨੇ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ‘ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਭਵਨ’ (‘ਕਲੀਸੀਆ’; 1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3:15; KJV)। ਬਣਨ ਤੇ ‘ਸਭ ਕੌਮਾਂ’ ਨੇ ਇਸ ਵੱਲ ਵਗਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ‘ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਵਚਨ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ [ਨਿੱਕਲਨਾ] ਸੀ’ (ਯਸਾਯਾਹ 2:2, 3)।

ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ‘ਸਭਨਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ’ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:7ਅ) ਆਖਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3) ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਏਹ ਮੇਰੀਆਂ ਓਹੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖੀਆਂ³⁶ ਭਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਮੂਸਾ ਦੀ ਤੁਰੇਤ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬੂਰਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ’ (ਲੂਕਾ 24:44)³⁷ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ, ਨਬੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਮਕ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ‘ਲਿਖਤਾਂ’ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਬੂਰਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ‘ਜ਼ਬੂਰਾਂ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਸੀਹ ਇੱਥੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ‘[ਰਸੂਲਾਂ ਦੀ] ਬੁੱਧ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣ’ (ਲੂਕਾ 24:45)। ਇਹ ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕੀਤਾ। ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧ ਖੋਲ੍ਹ’ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ‘ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸਿਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ’ (ਲੂਕਾ 24:27)। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ:

ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮਸੀਹ ਦੁਖ ਝੱਲੇਗਾ ਅਰ ਤੀਏ ਦਿਨ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਰ ਜੀ ਉੱਠੇਗਾ। ਅਤੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਤੌਬਾ³⁸ ਅਰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹੋ। ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਰਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਘੱਲਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦ ਤੀਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਪਾਓ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹੋ (ਲੂਕਾ 24:46-49)।

ਪਿਤਾ ਦੇ ‘‘ਕਰਾਰ’’ ਅਤੇ ‘‘ਉੱਪਰੋਂ ਸ਼ਕਤੀ’’ ਦੀ ਗੱਲ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਰਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਭੇਜਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਯਹੂਸਲਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ’’ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘‘ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਰਾਰ ਦੀ ਉਡੀਕ’’ ਕਰਨੀ ਸੀ, ‘‘ਜਿਹਦੇ ਵਿਖੇ’’ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ‘‘ਤੁਸਾਂ ਮੈਥੋਂ ਸੁਣਿਆ।³⁹ ਕਿਉਂ ਜੋ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:4, 5)।

ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਯਿਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:3)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ: ‘‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ?’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:6)। ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਰਸੂਲ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੁਹਾਨੀ ਰਾਜ ਕਦੋਂ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ‘‘ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ’’ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜ ਵਲ ਹੀ ਸੀ। ਲਿਵਿੰਗ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ, ‘‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਕੀ ਤੂੰ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ [ਰੋਮੀਆਂ ਤੋਂ] ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ?’’ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਤਾਂ ਰਸੂਲ ਕੁਝ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ।

ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:7)। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ‘‘ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ’’ (ਮਰਕੁਸ 9:1) ਆਵੇਗਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ‘‘ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਉਣਗੇ’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8ਓ)। ਇਹ ਹੋਣ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 14:26; 16:13)।

**ਤਸੱਲੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣਾ (ਮਰਕੁਸ 16:19, 20; ਲੂਕਾ 24:50-53;
ਯੂਹੰਨਾ 20:30; 21:25; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:9-12)**

ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ

ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਜੈਤੂਨ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕਹੇ ਗਏ ਸਨ (‘‘ਜੈਤੂਨ ਦਾ’’; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:12)। ‘‘ਅਰ ਜਾਂ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਹਿਆ’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:9ਓ),⁴⁰ ਤਾਂ ਉਹ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਬਾਹਰ ਬੈਤਅਨੀਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਗਿਆ’’ (ਲੂਕਾ 24:50ਓ)। ਇਹ ਬੈਤਅਨੀਆ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਲਈ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵੀ ਢਲਾਣ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਮੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ‘‘ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉਠਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ’’ (ਲੂਕਾ 24:50ਅ)। ਇਹ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਖਰੀ ਕੰਮ ਅਸੀਸ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੁਝ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:⁴¹ ‘‘ਅਤੇ

ਇਓਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋਇਆ’ (ਲੂਕਾ 24:51ਓ)। ‘ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਹ ਉਤਾਹਾਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੱਦਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:9ਅ)। ਉਸ ਨੂੰ ‘ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ’ (ਲੂਕਾ 24:51ਅ), ਜਿੱਥੇ ‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਜਾ ਬੈਠਾ’ (ਮਰਕੁਸ 16:19)। ਉੱਥੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ/ਕਲੀਸੀਆ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ...

ਸਵਰਗੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਬਹਾਲਿਆ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਹਕੂਮਤ, ਇਖਤਿਆਰ, ਕੁਦਰਤ, ਰਿਆਸਤ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨਾਉਂ ਦੇ ਉਤਾਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਭੀ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੱਭੋ ਕੁਝ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਵਸਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਬਣਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਸੀਆ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰੀ ਜਿਹੜਾ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਸੱਭੋ ਕੁਝ ਭਰਦਾ ਹੈ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 1:20-23)।

ਦਲੇਰੀ

ਅਸੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖਣ ਦੀਆਂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲੂਕਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਓਹ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਵੱਲ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:10ਓ)। ਲਿਵਿੰਗ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਝਲਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।’

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ‘ਦੋ ਜਣੇ ਚਿੱਟਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਸਨ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:10ਅ)। ਉਹ ‘ਦੋ ਜਣੇ’ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ‘ਹੇ ਗਲੀਲੀ ਪੁਰਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖੜੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਯਿਸੂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਉੱਪਰ ਉਠਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਆਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:11; ਵੇਖੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 1:7)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਫੇਰ ਤਸਦੀਕ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 14:3)। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮਸੀਹ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਬਦਕਾਰ ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਵੇਗਾ, ਮੁੱਢਲੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬੜਾ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ (1 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 4:16-18; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 22:20)।

ਰਸੂਲਾ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ‘ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਨੂੰ ਮੁੜੇ। ਅਰ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ’ (ਲੂਕਾ 24:52, 53; ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:12) ਅਤੇ ਉਹ ਆਤਮਾ ਦੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜ/ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਰਕੁਸ ਜਿਸ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਲਿਖਿਆ,⁴² ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੂਜਿਆਂ ਤਕ ਲਿਜਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅੰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ‘ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ [ਭਾਵ ਰਸੂਲਾਂ] ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਬਚਨ ਨੂੰ⁴³ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਸੀ’ (16:20)⁴⁴ ‘ਬਾਕੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ’ ਲਈ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੋ।

ਸਾਰ

ਮਰਕੁਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਾਕ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 7:25)! ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਛੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪਈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ‘‘ਅੱਧਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।’’⁴⁵ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਯਿਸੂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਾਹਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਖਾਏ ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਪਰ ਏਹ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਭਈ ਤੁਸੀਂ ਪਰਤੀਤ ਕਰੋ ਕਿ ਯਿਸੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹੋ ਮਸੀਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਪਰਤੀਤ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਜੀਉਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ (ਯੂਹੰਨਾ 20:30, 31)।

ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਜੇ ਓਹ ਸੱਭੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਓਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਭੀ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦੀਆਂ! (ਯੂਹੰਨਾ 21:25)।

ਮਸੀਹ ਨੇ ਐਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਧ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ! ਮੌਤ ਦੇ ਵਕਤ ਉਹ ਤੇਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ,⁴⁶ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ! *ਦ ਨੈਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਇਨ ਕ੍ਰੋਨੋਲੋਜ਼ਿਕਲ ਆਡਰ* ਵਿਚ ਐਫ਼. ਲੇਗਰਡ ਸਮਿੱਥ ਨੇ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਯਿਸੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹਰ ਪੀੜੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਭਾਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।⁴⁷

ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਮੌਤ ਦੇ ਵਕਤ ਯਿਸੂ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸਭ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ?’’ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਥ ਨਾਲ ਮਿਲਾਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਕਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਦੁਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸਾਡੀ ਲੜੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਦਲੇਰੀ ਮਿਲੇ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੜੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੇਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਅੰਤ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ‘‘ਅਲਵਿਦਾ’’ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ‘‘ਹੈਲੋ’’ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!

¹ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:4 ਅਤੇ 1:6 ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ ਸਨ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਅਤੇ ਲੂਕਾ 24:44-49 ਉਹੀ ਦਰਸ਼ਣ ਹੈ।²ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਪੈਲਿਸ ਐਮ. ਨਾਈਟ, *1001 ਸਟੋਰੀਜ਼ ਫਾਰ ਚਿਲਡਰਨ ਐਂਡ ਚਿਲਡਰਨ'ਜ਼ ਵਰਕਰਜ਼* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1952), 148-49 ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।³ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕਵੀ ਜੌਨ ਮਿਲਟਨ (1608-74) ਪੱਛਮੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਸਤੀ ਸੀ।⁴ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ (1564-1616) ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ।⁵ਚਾਰਲਸ ਲੈਮ (1775-1834) ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਲੇਖਕ ਸੀ।⁶ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਹੀ ਵਿਰਤਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਮਾਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਣ (ਮਰਕੁਸ 16: 12, 13), ਜਿਸ ਦੇ ਫੌਰਨ ਬਾਅਦ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (ਆਇਤ 14), ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਇਆ (ਆਇਤਾਂ 15-17)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਹੋਇਆ (ਆਇਤ 19)। ਪਰ ਹੋਰ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ।⁷ਹਵਾਈ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਅਲੋਹਾ' - ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ 'ਅਲਵਿਦਾ' ਅਤੇ 'ਹੈਲੋ' ਦੋਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ 'ਅਲੋਹਾ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਕਤ 'ਅਲਵਿਦਾ' ਅਤੇ 'ਹੈਲੋ' ਕਹਿਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।⁸ਤੁਸੀਂ 'ਅਲਵਿਦਾ' ਜਾਂ ਗੁਡਬਾਏ ਅਤੇ 'ਹੈਲੋ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੋਗੇ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਜੇ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ।⁹ਪਿਛਲੇ ਪਾਠ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਲੀਲ ਦੀ ਝੀਲ ਦੇ ਕੋਲ ਕਈ ਵਾਰ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਾੜ ਤੇ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਰਸ਼ਣ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।¹⁰ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪਸਾਹ ਦੇ ਪਰਬ ਦੇ ਬਾਅਦ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

¹¹ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਠਹਿਰਾਈ ਇਸ ਸਭਾ ਨੇ ਮੱਤੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਪਰ ਯੂਹੰਨਾ 20: 19-26 ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਗਿਆਰਾਂ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਲੂਕਾ 24: 33ਪ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਲੋਕੀ ਉੱਥੇ ਸਨ।¹² ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 57 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਨ ਜੋ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਵੇਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸ ਸਕਦੇ ਸਨ।¹³ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ 'ਸੌ ਗਏ,' 'ਮਰ ਗਏ' ਲਈ ਕੋਮਲ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।¹⁴ਅਗਲੀ ਆਇਤ, ਮੱਤੀ 28: 18 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।' ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕੁਝ ਦੂਰ ਸੀ।¹⁵ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦ ਯਿਸੂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਪਾਠ 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਪਉ' ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ 20: 21-23 ਤੇ ਨੋਟਸ ਵੇਖੋ।¹⁶ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਹੀ ਵਿਰਤਾਂਤ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਇਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਇਆ। ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਮਰਕੁਸ 16: 15, 16 ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਮੱਤੀ 28: 18-20 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਰੇ ਹੋਣ; ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਐਨੇ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।¹⁷ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ‘ਜਿਹੜਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਨਾ ਲਵੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ।’¹⁸ KJV ਵਿਚ ‘ਦੇ ਲਈ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਅਤੇ’ ਹੈ ਪਰ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ‘ਲਈ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।¹⁹ ਇਕ ‘ਸਭਨਾਂ’ ਵਿਚ ‘ਸਦਾ’ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।²⁰ ਜਿਓਫ਼ਰੀ ਡਬਲਯੂ. ਬ੍ਰੇਮਿਲੇ, ਸੰਪਾ. *ਥਿਓਲੋਜੀਕਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ*, ਸੰਪਾ ਗਰਹਰਡ ਕਿੱਟਲ ਐਂਡ ਗਰਹਰਡ ਫ੍ਰੈਡ੍ਰਿਕ, ਅਨ. ਜਿਓਫ਼ਰੀ ਡਬਲਯੂ. ਬ੍ਰੇਮਿਲੇ, abr. (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1985), 239.

²¹ ‘ਚੇਲਾ’ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਚਰਚਾ ਲਈ ‘*ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*’, 2 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘ਸ਼ਗਿਰਦੀ ਲਈ ਸੱਦਾ’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ।²² ਭਾਵੇਂ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ *ਵਿਸ਼ਵਾਸ* ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।²³ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮੇ ਬਾਰੇ, *ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*, 2 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘ਨੇੜੇ ਹੈ’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ।²⁴ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਨਾਲ’ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਜਦ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ‘ਕਾਨੂੰ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲੋ’ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਕਾਨੂੰ ਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਨਾਲ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਤੀ 28: 19 ਵਿਚ ‘ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਨਾਲ’ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਧਾਰਣਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।²⁵ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ (ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ), ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ। ਸੰਜੇਗ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਚਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਵਾਕ ਹਨ।²⁶ ਜੌਨ ਕ੍ਰੈਂਕਲਿਨ ਕਾਰਟਰ, *ਏ ਲੇਮੈਨ ਜ਼ ਹਾਰਮਨੀ ਆਫ ਦ ਗੌਸਪਲਜ਼* (ਨੈਸ਼ਵਿੱਲ: ਬ੍ਰੈਂਡਮੈਨ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1961), 357. ²⁷ ਡਿਲਿੱਪ ਯੈਂਸੀ, *ਦ ਜੀਜ਼ਸ ਆਈ ਨੈਵਰ ਨਿਊ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1995), 226 ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਡੇਂਡੇਰਿਅਨ ਫੁੱਲ ਯੂਰੋਪ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚਿੱਟਾ, ਰੋਮਦਾਰ ਪੋਲ ਹੈ। ਹਵਾ (ਜਾਂ ਫੂਕ ਮਾਰਨ) ਨਾਲ ਇਹ ‘ਗੋਲਾ’ ਰੋਸ਼ਮੀ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸੈਕੜੇ ਬੀਜਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਇੱਥੇ ਡੈਂਡੇਰਿਅਨ ਫੁੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ (ਸਿੰਬਲ ਵਰਗਾ) ਬੂਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਬੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।²⁸ ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਐਂਡ ਡਿਲਿੱਪ ਵਾਈ. ਪੈਂਡਲਟਨ, *ਦ ਫੋਰਫੋਲਡ ਗੌਸਪਲ ਆਰ ਏ ਹਾਰਮਨੀ ਆਫ ਦ ਫੋਰ ਗੌਸਪਲਜ਼* (ਸਿੰਸਿਨਾਟੀ: ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1914), 764. ²⁹ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*aion* ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ) ਜਿਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਜੁੱਗ’ ਹੋਇਆ ਹੈ। ‘ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕ ਕਾਲ’ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਕਈ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਸੀਹੀ ਯੁੱਗ ਹੀ ਹੈ। KJV ਵਿਚਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ’ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਰਥ ਉਹੀ ਹੈ।³⁰ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. ਕਲੇਵਰਲੇ ਫੋਰਡ, *ਪ੍ਰੀਚਿੰਗ ਦ ਰਿਜ਼ਨ ਫ਼ਾਈਸਟ* (ਪੀਬੋਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਏਟਸ: ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ

ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1988), 83.

³¹ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ‘‘ਗਿਆਰਾਂ’’ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 16: 14) ਅਤੇ ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ (ਰਸੂਲ) ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਸਨ (ਮਰਕੁਸ 16: 20)। ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਰਕੁਸ 16: 17, 18 ਨੂੰ ਹਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਇਕ ਨਤੀਜਾ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ ਹਨ)। ਮਰਕੁਸ 16: 17, 18, ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪਾਠ ਵੇਖੋ। ³²ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ: ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 16: 16-18; ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ (ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸਨ), ਬੋਲਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2: 1-8; ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 28: 2-5; ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 3: 1-8. ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਸੂਲ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ³³ਯਿਸੂ ਦੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਮੱਤੀ 13: 55; ਮਰਕੁਸ 6: 3), ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਰੀਅਮ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸੰਤਾਨ ਸਨ। ³⁴‘‘ਯਹੂਦਾ’’ ਦਾ ਛੋਟਾ ਰੂਪ ‘‘ਜਿਉਡ’’ ਵੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 13: 55)। ³⁵ਵੇਖੋ ਟਿੱਪਣੀ 1. ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਮੈਂ ਲੂਕਾ 24: 44-49 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 3-8 ਵਿਚਲੇ ਲੂਕਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂਗਾ। ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ 1 ਕੁਰੰਥੀਆਂ 15: 8 ਵਿਚ ਸੌਲਸ ਜਾਂ ਪੌਲਸ ਦੰਮਿਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯਿਸੂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ³⁶ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂ,’’ ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਭੂਤਕਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ³⁷ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਂਗ ਲੂਕਾ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗੇਗਾ ਜਿਵੇਂ 24: 44-49 ਵਾਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਦਿਨ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਅਗਲੀ ਆਇਤ, ਭਾਵ ਆਇਤ 50, ‘‘ਅਤੇ’’ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ³⁸‘‘ਤੋਬਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਥੇ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ... ਇੱਥੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ ਤੋਬਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੁੜਨ ਲਈ ਹੈ।’’ (ਆਰ. ਸੀ. ਫੋਸਟਰ, *ਸਟੈਂਡੀਜ਼ ਇਨ ਦ ਲਾਈਫ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਾਈਸਟ* [ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1971], 1359)। ³⁹ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 14: 17, 26; 15: 26; 16: 15. ⁴⁰ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 16: 19ਓ.

⁴¹ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਮ ਚਰਚਾ ਲਈ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਪਾਠ ‘‘ਤੇਜ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾਂ ਉਠਾ ਲਿਆ ਗਿਆ’’ ਵੇਖੋ। ⁴²ਮਰਕੁਸ ਵੱਲੋਂ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ *ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*, 1 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ: ‘‘ਮਸੀਹ, ਸੇਵਕ’’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ। ਲੂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘‘ਲੂਕਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ’’ ‘‘ਮਸੀਹ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ’’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ। ⁴³ਮੋਅਜ਼ਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਕਸਦ ਵਚਨ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 2: 3, 4)। ਇਕ ਵਾਰ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਚਨ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪੱਕਾ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ

ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖਾਸ ਲੋੜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ।⁴⁴ ਮਰਕੁਸ 16: 17, 18 ਵਿਚ ਕੁਝ ਮੋਅਜਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਕੁਸ 16: 20 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ‘‘ਸਾਬਤ’’ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਜ ਵੀ ਇਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।⁴⁵ ਇਹ ਵਾਕ ਅੰਸ਼ ਸੁਲੇਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਆਈ ਸ਼ੀਬਾ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਰਾਜਿਆਂ 10: 7)।⁴⁶ ‘‘ਵੀਹ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸਾਲ’’ ਅਤੇ ‘‘ਤਕਰੀਬਨ ਤੇਤੀ’’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, *ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*, 1 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲੂਕਾ 3: 23 ਅਤੇ ‘‘ਮਸੀਹ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਕਾਈ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਦੀ ਸੀ?’’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ।⁴⁷ ਐਫ਼. ਲੇਗਰਡ ਸਮਿੱਥ, *ਦ ਨਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਇਨ ਕ੍ਰੋਨੋਲੋਜੀਕਲ ਆਡਰ* (ਯੂਜੀਐਨ, ਓਰੀਗਨ: ਹਾਰਵੈਸਟ ਹਾਊਸ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1984), 1484.

ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਝਗੜੇ ਵਾਲਾ ਅੰਤ¹

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਿ ਮਰਕੁਸ 16 ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਖ਼ਾਸਕਰ 9 ਤੋਂ 20 ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। KJV ਅਤੇ NKJV ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਈਬਲ (ਲਿਖਤ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਅਨੁਵਾਦਾਂ (ਵੈਸਟਬੋਟ-ਹਾਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ) ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿੱਕਤ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ NASB ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਬਾਈਬਲਾਂ ਵਿਚ ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਨੂੰ ਬ੍ਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਛੋਟਾ ਅੰਤ’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 9 ਤੋਂ 20 ਆਇਤਾਂ ਲਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਇਤਾਂ 9-20 ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ।’ ਇਸ ਵਿਚ ‘ਛੋਟੇ ਅੰਤ’ ਤੇ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕੌਲਮ ਹੈ: ‘ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ [ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ] ਅਤੇ [ਅਨੁਵਾਦਾਂ] ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਰਾ ਹੈ।’

ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਫ਼ਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਾਲ ਬਾਈਬਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਮਰਕੁਸ 16 ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਝਗੜੇ ਰਹਿਤ ਹੋਰ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਗੰਭੀਰ ਬਾਈਬਲ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕਤਾ ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਕਾਈ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ ਦੇਣਾ ਵਾਜ਼ਿਬ ਹੋਵੇਗਾ।² ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਲੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਆਮ ਸਾਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਜੋਖਿਮ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੰ. 1: ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਆਇਤਾਂ 8 ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਕੇ, ਅਧਿਆਇ 16 ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਆਇਤ 8 ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਓ। ਭਲਾ ਇਹ ਲੇਖ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਭਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਲੇਖ ਤੇ, ਥੋਮਸ ਬੁਮਰਸਾਇਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਨਬੂਵਤ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰਤੀਬ’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਇਤ 8 ਤੇ ਰੁਕਣਾ

“ਪਾਠਕ [ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ] ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਕੇ” ਛੱਡ ਦਏਗਾ।³

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੰ. 2: ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੂਲ ਅੰਤ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਸੀ,⁴ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਪਾਠ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਾ ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਅਚਾਨਕ ਪਾਟ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁੰਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। (ਮੇਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।) ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ‘ਸੰਪੂਰਣ’ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ (ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਦੀਆਂ) ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਲਈ ਅਮਲੀ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਪਤਰਸ 1:23-25)।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੰ. 3: ਕਥਿਤ ‘ਛੋਟਾ ਅੰਕ’ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅੰਕ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ NASB ਵਾਲੀ ਮੇਰੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਪਤਰਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਤਕ ਅਬਦੀ ਨਜ਼ਾਤ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚਾਈ।

ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਅੰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੈਕ ਲੂਈਸ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਛੋਟੇ ਅੰਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਐਨੀ ਘਟੀਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅੰਤ ਇਵੇਂ ਕੀਤਾ।’⁵ ਸੀ. ਮਾਈਲੋ ਟੋਨਿਕ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਅਨਪੜ੍ਹ ਪਾਠਕ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਮੂਲ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।’⁶ ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਇਤ 8 ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਦੀ ਨਕਲ ਲਾਹੁਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨਰਾਜ਼ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅੰਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੰ. 4: ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਹੀ ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੂਲ ਅੰਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਸਿੱਖਿਆ, ਤਾੜਨਾ, ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਗਿਝਾਉਣ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰ ਹੈ’ (2 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3:16)। ਮੈਂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸਰਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਆਪੇ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਰਕੁਸ 16:9-20 ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਣਸੁਲਝੀ ਪਹੇਲੀ ਮੰਨ ਕੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਬੇਹਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।⁷

ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ

ਕਥਿਤ ‘‘ਲੰਮਾ ਅੰਤ’’ (ਮਰਕੁਸ 16:9–20) ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਜੌਨ ਐਫ਼. ਕਾਰਟਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਫ਼ਰਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਹੈ, ਕਈ ਹੋਰ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਆਇਤਾਂ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ [ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ] ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ 130–200 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਰੇਨਿਯੂਸ ਨਾਮਕ ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤੋਂ 150 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।⁸

‘‘ਪੁਰਾਣੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ’’ ਬਾਰੇ ਆਰ. ਸੀ. ਫ਼ੋਸਟਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਾਸ ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ [ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ] ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਆਇਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਕਈ ਯੂਨਾਨੀ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ [,] ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ... ਲੰਮਾ ਅੰਤ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।⁹

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਇਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਰਕੁਸ 16:9–20 ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਫ਼ੋਸਟਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਰੋਡਸ ਨੇ ਮਰਕੁਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਆਇਤਾਂ ਲਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਿਹੜੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਲੂਕਾ ਦੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਬਾਰਾਂ ਆਇਤਾਂ ਲਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨੌਂ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭ ਲਏ।¹¹

ਮੈਂ ਕਾਰਟਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਮੈਂ ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ...; ਪਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮਗ੍ਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, [ਭਾਵੇਂ ਮੂਲ ਇਹੀ ਅੰਤ ਸੀ] ਭਾਵੇਂ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਯੁਗ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਜੋੜਿਆ। ... ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਤਮਾ ਵਾਧੂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। [ਜੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ], ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।¹²

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਇਹ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਕ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰੇ। ²ਇਹ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਮ ਬਾਈਬਲ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣ ਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ³ਬੋਮਸ ਈ. ਬੁਮਰ ਸ਼ਾਈਨ, ‘‘ਮਾਰਕ 16:8 ਐਂਡ ਦ ਅਪੋਸਟਲਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨ,’’ *ਜਰਨਲ ਆਫ ਬਿਬਲੀਕਲ ਲਿਟਰੇਟਰ* 100 (ਜੂਨ 1981): 225-39. ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, ‘‘ਦ ਐਂਡਿੰਗ ਆਫ ਮਾਰਕ,’’ *ਹਾਰਡਿੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੈਕਚਰਜ਼*, (1988), 600 ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ⁴ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੂਲ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ (‘‘ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ’’ ਨਕਲਾਂ) ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ⁵ਲੂਈਸ, 598. ⁶ਸੀ. ਮਾਈਲੋ ਟੋਨਿਕ, *ਜੀਜ਼ਸ, ਦ ਮੈਨ, ਦ ਮਿਸ਼ਨ, ਐਂਡ ਦ ਮੈਸੇਜ*, ਜਿਲਦ 2ਜੀ (ਐਂਗਲਵੁਡ ਕਲਿਫ਼ਸ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ: ਪ੍ਰੈਂਟਿਸ-ਹਾਲ, 1974), 405. ⁷ਇਹ 1988 ਵਿਚ ਹਾਰਡਿੰਗ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੈਕਚਰਸ਼ਿਪ (ਲੂਈਸ, 597-603) ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਕ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ⁸ਜੌਨ ਫ੍ਰੈਂਕਲਿਨ ਕਾਰਟਰ, *ਏ ਲੇਮੈਨ’ਜ਼ ਹਾਰਮਨੀ ਆਫ ਦ ਗੋਸਪਲਜ਼* (ਨੈਸ਼ਵਿੱਲੇ: ਬ੍ਰੈਡਮੈਨ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1961), 347. ⁹ਆਰ. ਸੀ. ਫੋਸਟਰ, *ਸਟੈਂਡੀਜ਼ ਇਨ ਦ ਲਾਈਫ ਆਫ ਕ੍ਰਾਈਸਟ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1971), 1358. ¹⁰ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੰਪੂਰਣ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਈ ਮੁੱਢਲੇ ਮਸੀਹੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਮੂਲ ਅੰਤ, ਮੁੱਢਲੇ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਆਚ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਿਉਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

¹¹ਫੋਸਟਰ, 1358. ¹²ਕਾਰਟਰ, 347. ਇਕ ਅਣਜਾਣ ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਲੇਖਕ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ, ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅੰਤ ਵੇਖੋ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੇਖਕ, ਮੂਸਾ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ 34:5, 6)। ਮੂਸਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ (ਸ਼ਾਇਦ ਯਹੋਸ਼ੁਆ) ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ।